

Mötestid	Plats
15.09.2021 kl 15.00 - 16.48	Kommungården

Närvarande ordinarie beslutande		Närvarande ersättare	
X	Grönroos-Friman Nina, ordförande		Björk Natalie
X	Karlman Robert §§ 64-67, 69-71	X	Aalto Jens § 68
	Hellström Sara		Hellström Johanna
X	Hellström Krister		Eriksson Lotta
Övriga närvarande			
X	Eriksson Lotta, kst ordf	X	Enberg Camilla, omsorgschef
	Rothberg Johan, Kommundirektör		

Underskrifter	
Nina Grönroos-Friman, ordförande	Camilla Enberg, sekreterare

Justerat tid och datum	Plats
17.9.2021 kl: 14.00 §§ 64 -71	Kommunkansliet
Jens Aalto § 68	
Robert Karlman §§ 64-67,69-71	Krister Hellström §§ 64-71
Protokollet framläggs till påseende	
17.9.2021 kl: 14.30	Intygas: Camilla Enberg

Föredragningslista

§ 64 Laglighet och beslutsförhet

§ 65 Val av två protokolljusterare

§ 66 Godkännande av föredragningslistan

§ 67 Anhållan om studieleddighet

§ 67 Anhållan om studieleddighet

§ 68 Information kring centralkökets nya arbetstider

§ 69 Statsunderstöd till Kökars kommun

§ 70 Anställning av närvårdare dagtid

§ 71 Mötet avslutas klockan :

§ 64 Laglighet och beslutsförhet

Beslut: Mötet konstaterades lagenligt sammankallat och beslutfört.

§ 65 Val av två protokolljusterare

Beslut: Till protokolljusterare valdes Robert Karlman och Krister Hellström samt Jens Aalto.

§ 66 Godkännande av föredragningslistan

Beslut: Föredragningslistan godkändes med ett övrigt ärende; § 70 anställning av närvårdare dagtid.

§ 67 Anhållan om studieledighet

Omsorgsnämnden beslöt den 26.08.2021 att återremittera ärendet till omsorgschefen för vidare utredning. Bl.a. skall specifikt tidpunkt framgå när studierna och studieledigheten börjar och slutar samt målet med studierna. Ärendet tas upp till ny behandling vid nästa omsorgs nämndsmöte.

ON § 58 26.08.2021

Närvårdare N.N anhåller om studieledighet för att studera till specialistutbildad undersköterska i akutvård.

Utbildningens studiepoäng är totalt 200 poäng och bedrivs på distans. Undervisningsmetoderna kommer att ske med inspelade föreläsningar, sals- och hemtentamen, grupparbeten, webinar etc. En fysisk träff sker i samband med uppstart, sammanlagt två fysiska träffar per termin och totalt åtta fysiska träffar under utbildningen.

En del av utbildningen, åtta veckor, är LIA "Lärande i arbete". Då är den studerande ute och praktiserar nya kunskaper i verklighet i någon av de organisationer som efterfrågar den här kompetensen och som utbildningsförbundet samarbetar med. Utbildningen handhas av Yrkehögskolan- vuxenutbildningen i Sverige

Studierna är upplagda enligt följande;

- 4 terminer
- 2 närstudie träffar/termin i Sverige
- 4 veckors praktikperiod våren 2022 och våren 2023.

Den sökande anhåller om studieledighet enligt följande;

- Hösten 2021: 2 veckor
- Våren 2022: 6 veckor
- Hösten 2022: 2 veckor
- Våren 2023: 6 veckor

På grund av eventuella karantän restriktioner gällande corona, vid inresa till Åland har den sökande tillagt ledighet för ändamålet i sin anhållan.

Bilaga 1, anhållan

Bilaga 2, information om utbildningen

Omsorgschefens förslag:

Närvårdare N.N beviljas studieledighet utan lön under studieperioden enligt följande;

- 4 terminer: hösttermin 2021, vår- och hösttermin 2022 samt vårtermin 2023.
- 2 närstudie träffar i Sverige hösten 2021 (vecka 45) samt hösten 2022 (1 vecka).
- 4 veckors praktikperiod våren 2022 och våren 2023.

N.N:s anhållan om ytterligare studieledighet på grund av eventuella restriktioner gällande corona vad gäller karantän vid inresa till Åland avslås.

Tillägg;

-Ifall studieresan inte föranleder karantän p.g.a. resa skall restriktioner följas och N.N återgå till sitt ordinarie arbete.

- Ifall studieresan föranleder karantän p.g.a. resa skall restriktioner följas och N.N beviljas tjänstledighet utan lön. Därefter skall N.N återgå till sitt ordinarie arbete.

En utförlig beskrivning av datum för studieledigheten skall inlämnas till arbetsgivare snarast möjligt. Vikarie tillsätts för N.N under studieledighet och eventuell tjänstledighet.

I övrigt tillämpas landskapslag (1983:57) om studieledighet samt kollektivavtal. Om semester- och pensionsförmåner som bestäms på basen av studieledighet finns särskilda bestämmelser och tillämpas därefter.

ON Beslut:

Ärendet återremitteras till omsorgschefen för vidare utredning. Bl.a. skall specifikt tidpunkt framgå när studierna och studieledigheten börjar och slutar samt målet med studierna. Ärendet tas upp till ny behandling vid nästa omsorgs nämndsmöte.

ON § 67 15.09.2021

Den sökande har inkommit med kompletterande uppgifter till sin ansökan, se bilaga 1.

Omsorgschefens förslag:

Närvårdare N.N beviljas studieledighet utan lön under studieperioden enligt följande;

4 terminer: hösttermin 2021, vår- och hösttermin 2022 samt vårtermin 2023.

-2 närstudie träffar i Sverige hösten 2021 (vecka 45) samt hösten 2022 (1 vecka).

- 4 veckors praktikperiod våren 2022 och våren 2023.

N.N:s anhållan om ytterligare studieledighet på grund av eventuella restriktioner gällande corona vad gäller karantän vid inresa till Åland avslås.

Tillägg;

-Ifall studieresan inte föranleder karantän p.g.a. resa skall restriktioner följas och N.N återgå till sitt ordinarie arbete.

- Ifall studieresan föranleder karantän p.g.a. resa skall restriktioner följas och N.N beviljas tjänstledighet utan lön. Därefter skall N.N återgå till sitt ordinarie arbete.

En utförlig beskrivning av datum för studieledigheten skall inlämnas till arbetsgivare snarast möjligt. Vikarie tillsätts för N.N under studieledighet och eventuell tjänstledighet.

I övrigt tillämpas landskapslag (1983:57) om studieledighet samt kollektivavtal. Om semester- och pensionsförmåner som bestäms på basen av studieledighet finns särskilda bestämmelser och tillämpas därefter.

Beslut:

Sökande, närvårdare N.N, beviljas studieledighet utan lön under studietiden enligt följande; vecka 45/21 (8-14.11.2021) samt veckorna 2-5/22 (10.1-6.2.2022).

Sökande ombeds återkomma med ny anhållan för hösten 2022 samt våren 2023 där specifika datum för studieledighet framkommer.

N.N anhållan om ytterligare studieledighet pga eventuella pandemi restriktioner avslås.

Ifall studieresan inte föranleder karantän p.g.a. resa skall restriktioner följas och N.N återgå till sitt ordinarie arbete.

Ifall studieresan föranleder karantän p.g.a. resa skall restriktioner följas och N.N beviljas tjänstledighet utan lön. Därefter skall N.N återgå till sitt ordinarie arbete.

I övrigt tillämpas landskapslag (1983:57) om studieledighet samt kollektivavtal. Om semester- och pensionsförmåner som bestäms på basen av studieledighet finns särskilda bestämmelser och tillämpas därefter.

§ 68 Information kring centralkökets nya arbetstider

Resumé

Ärendet hänvisas till den rapport av socialnämndens arbetsgrupp som utarbetats, bilaga 4§ 94/2020, "Utredning av äldreomsorgen och det sociala ansvarsområdet 2020-2021 inom Kökars kommun." Arbetsgruppen tillsattes den 5.11.2020 § 84 Socialnämnden. Arbetsgruppen har utarbetat förslag till utredning under punkt 7.5.1

Centralkökets personal har tidigare bestått av 1 ansvarig kock anställd 100 % av heltid samt 1 kock anställd 70% av heltid. Centralköket har varit bemannat måndag-fredag (ca 7.30-16.00) samt lördag (ca 7.30-14.00/8.30-14). Kökspersonal har varit bemannade med en person under måndagar och lördagar och förberett mat inför samtliga middagar. Inför söndagar har även mat förberetts för lunch och middag.

Närvårdarna har haft hand om frukost och kvällsmålet och köket lunchen samt att köket ordnat eftermiddagskaffet medan närvårdarna ordnat med dukning och servering av kaffet.

Köket har tillrett middag för samtliga dagar som närvårdarna värmt/kokat och plockat fram och därefter städlat undan och diskat. Därefter har närvårdarna haft hand om kvällsmålet och "kvällsstädning" av köket.

Med beaktandet av text ovan, kan man utläsa hur stor del av köksarbetet i praktiken, har fallit på närvårdarnas ansvar.

Kmfg beslut § 90 18.12.2020 med uppdrag för styrelsen: "förändringen med utökning av kocktjänsten skall utvärderas efter 6 månader".

Nuläget

Ett arbetsavtal har uppgjorts t.o.m. 30.9.2021 i enlighet med kmfg beslut § 90/2020 samt § 34/2021.

Från och med 18.1.2021 har köket haft två heltidsanställda kockar. Under ordinarie kökspersonalens närvaro har vårdpersonal från att tidigare haft ansvaret för kaffe och middag 7 dagar i veckan och alla måltider på söndagarna, haft hand om avdukning och diskning 2-3 kvällar i veckan.

Med förändringen har arbetstiden i centralköket minskat för daganställda vårdare från ca 14 timmar/vecka till ca 2 h/vecka. Vårdpersonal har alltså fått ca 12 h mertid till vård och omsorg av de boende.

Kökspersonal har utgått ifrån ett 4 veckors arbetsschemat. Arbetsschemat har innefattas av personalbemanning måndag - söndag och arbetstiden har varierat från 8.00 - 18.00. Enligt nuvarande utformning av arbetsschema, arbetar en kock ensam under veckodagarna tisdag - onsdag samt lördag och söndag och var tredje måndag. I praktiken innebär detta att middagen tillreds färdigt av en kock som också dukar klart. Närvårdarna har som tidigare haft kvar frukost och kvällsmål.

Omsorgschefen har fört diskussioner med både vård- samt kökspersonal under augusti/september månad kring nuvarande upplägg och följande saker framkommer av diskussionen;

Vårdpersonalens synpunkter:

- Hygieniskt
- Vårdpersonal har fått koncentrera sig på vårdarbetet och ingen frånvaro av vårdpersonal vad gäller tillsyn av de boendes har framkommit
- Mertid till vård och omsorg av de boende.
- Mertid tid för gemensamma aktiviteter, utevistelse och enskilda samtal
- Inga schematekniska problem med tanke på att en del av vårdpersonalen inte har någon köksvana och viss personal saknar hygienpass.
- Ingen obemanning av köket vid akuta händelser, t ex helikoptertransport

Sommarängen har blivit ett äldreboende där personalen har mer tid och möjlighet att arbeta utgående från verksamhetens värdegrund: att skapa en meningsfull och trygg vardag som tar hänsyn till den enskilda klientens behov och önskemål och som ger glädje och uppmuntrar till samvaro och kommunikation.

Kökspersonalens synpunkter:

- Funnits utbildad kökspersonal
- Kvaliteten på maten har säkrats
- Ingen uppvärmd mat lördag – söndag (förutom sommarmånaderna: 2 söndagar per månad)
- Hygieniskt

Framkommer att kökspersonal kan ibland uppleva långa arbetsdagar och mera ensamarbete. I övrigt är kökspersonalen nöjd med upplägget.

Måltids statistik under period 1.1. - 31.8 2021

Måltid 2 portioner boendes:	3 982 st (lunch- och kvällsmåltid)
Måltid lunch besökare:	63 st
Måltid lunch hemtransport:	442 st
Måltid lunch transport övrig:	370 st
Måltid vårdpersonal:	870 st
Måltid kökspersonal:	300 st
Måltid skolverksamhet samt kanslipersonal:	1746 st
Måltid barnomsorg:	400 st

Totalt: 8 173 st

Genomsnitt måltids portioner per dag: 50 st

Ett utkast till schema har utarbetats i bilaga 2 utifrån en 7 dagars bemanning av kökspersonal och med en arbets procent om 170 %. Schemats upplägg innefattas av ensamarbete under 3 veckodagar samt 2 helgdagar.

Omsorgschefen konstaterar efter att ha diskuterat med både vård -och kökspersonal, att upplägget fungerat bra dock med tillägg att kökspersonal har upplevt en del långa arbetsdagar och mera ensamarbete.

Konstaterar även att de synpunkter som framkommit, innefattar en tydlig fördelning av vårduppgifter till närvårdare och köksuppgifter till kökspersonal vilket har underlättat samarbetet inom respektive sektor.

Med hänvisning till socialnämndens rapport om "Utredning av äldreomsorgen och det sociala ansvarsområdet 2020-2021 inom Kökar kommun " poängterades även där den hygieniska aspekten av närvårdare i köket;

"Närvårdarna dukar, värmer mat, diskar, städar, tvättar byke, hanterar sopor o.s.v. Med hänsyn till att en närvårdare omöjligan kan hinna byta kläder, skor, övriga skydd mellan vård, städning av toaletter och matlagning är en risk för att det sker mikrobisk kontamination med detta förfarande. Oetiskt är det att med samma kläder sköta dessa uppgifter!"

"Köket måste vara bemannat alla dagar och vardagar från frukost – middag med personal som inte har vårduppgifter. Personal, som inte tillreder mat, utan enbart värmer, dukar, diskar behöver inte ha examen/behörighet (kockexamen) inom arbetsfältet för kök, utan hygienpass räcker. Alla som arbetar i köket bör ha giltigt hygienpass."

Idagsläget är centralköket öppet alla dagar och bemannat från ca 8.00 - 17.00 alt 8.00 - 18.00

Differens i arbetstid för ordinarie kock 70% av heltid och en 80% befattning innebär en arbetstid om 30,60 h per vecka jämfört med 26,78 h. Skillnad i arbetstid: 3,82 h per vecka.

Kostnadsmässig en höjning om ca 3.350 euro årsbasis. I summan ingår sem.peng och soc.avg dock inte semester löneförhöjning.

Omsorgschefens förslag:

Köket borde fortsättningsvis vara bemannat alla dagar i veckan med kökspersonal från morgon – middag. Detta upplägg innebär en markant förbättring och klarare struktur av hur delning av arbetsuppgifter skall skötas. Verksamhetens målsättning skapar focus och riktning i verksamheten och fördelning av ansvar och befogenheter klargörs.

Arbetstid under helg förkortas. För den personal som är anställd 100% av heltid är arbetstiden max 6-6,5 timmar per helgdag. Fortsättningsvis bemannas helg och övriga helgdagar med 1 personal.

Arbetsgivaren bör snarast möjligt informera centralkökets personal om huruvida arbetsavtal per 01.10.2021 skall fortsätta.

I övrigt bör arbetsgivaren sträva till att uppmana samtlig ordinarie personal som hanterar lättfördärliga oförpackade livsmedel i livsmedelslokaler att skaffa hygienpass, vilket arbetsgivaren borde bekosta.

Ärendet justeras omedelbart och sändes till kommunstyrelsen för vidare behandling.

Ledamot Robert Karlman anmäler sig jäv och lämnar rummet. Närvarande ersättare är Jens Aalto.

Beslut:

Köket torde fortsättningsvis vara bemannat alla dagar i veckan med behörig kökspersonal från frukost till middag (kl 8-17.30). Fortsättningsvis torde köket bemannas av en (1) behörig kökspersonal under veckoslut (lördag och söndag) samt övriga helgdagar.

Med beaktande av den information nämnden tagit del av föreslår nämnden för kommunstyrelsen att öka den ena ordinarie kockens arbetstid från nuvarande 70% till 80% fr.o.m 1.10.2021. Differensen i arbetstid för ordinarie kock 70% av heltid (26,78 h/v) och en 80% befattning (30,60 h/v) är 3,82 h/v.

Dessa 3,82 timmar ger möjlighet till större flexibilitet i arbetsschemat för kökspersonalen vars uppgift är att tillaga goda och näringsrika måltider som en del av helhetsvården för servicetagare. På årsbasis skulle förslaget medföra en kostnadsökning på ca 3 350 euro (årliga förhöjningar icke inkluderade)

Nämnden konstaterar även att en tydlig fördelning av köksuppgifter till kökspersonal och vårduppgifter till vårdpersonal är nödvändigt för att bla. underlättar samarbetet och för att följa givna hygienkrav.

Arbetsgivaren bör snarast möjligt informera centralkökets personal om huruvida arbetsavtal per 1.10.2021 skall fortsätta.

I övrigt bör arbetsgivaren uppmana samtlig ordinarie personal som hanterar livsmedel att skaffa hygienpass. Önskvärt är att hygienpasset bekostas av arbetsgivaren. Paragrafen justeras omedelbart och sändes till kommunstyrelsen för vidare behandling.

§ 69 Statsunderstöd till Kökars kommun

Kökars kommun har genom sin ansökan till social- och hälsovårdsministeriet ansökt om statsunderstöd för kostnader orsakade av covid-19 epidemin.

Kökars kommun har ansökt om understöd fr.o.m. 1.1.2020. Understöd beviljas i enlighet med utlysningen från och med 1.3.2020.

Social- och hälsovårdsministeriet har beviljat Kökars kommun 22 443,11 euro i statsunderstöd. Understödet beviljas för de direkta kostnader som covid-19 epidemin orsakat sökanden under perioden 1.3.2020 - 31.12.2020. Statsunderstödet har beviljats till fullt belopp.

Social- och hälsovårdsministeriet anser att de kostnader som ansökan om understöd gäller är sådana godtagbara kostnader som avses i utlysningen.

“Statsunderstödet har beviljats till fullt belopp. Syftet med understödet är att ersätta liknande kostnader som orsakats av covid-19 epidemin som i fråga om kommunerna och sjukvårdsdistrikten i Fastlandsfinland har ersatts till fullt belopp inom ramen för övrigt statsbidrag. Med beaktande av verksamhetens art är det motiverat och nödvändigt att motiverade och till beloppet skäliga kostnader som uppkommit ersätts till fullt belopp. Understödet uppfyller de allmänna förutsättningarna för beviljande av statsunderstöd”.

Omsorgschefens förslag: Ärendet antecknas till kännedom

Beslut:

Eftersom äldreomsorgen haft ökade kostnader direkt orsakade av corona-pandemin och tillsammans med barnomsorgen gjort en ansökan om stöd, anser nämnden att statsunderstödet skall i sin helhet riktas till ovannämnda enheter (äldreomsorgen och barnomsorgen) så de kan vidta omvårdnadsåtgärder som främjar hälsa, välbefinnande och livskvalitet hos servicetagare.

Ärendet sändes till kommunstyrelsen för vidare behandling.

§ 70 Anställning av närvårdare dagtid

Ett arbetsavtal som närvårdare dagtid 78,43% av heltid kommer fr.o.m. 15.09 2021 att vara obesatt i och med att nuvarande arbetstagarens arbetsavtal upphör den 15.09.2021. Befattningen finns sedan tidigare inom verksamheten.

Omsorgsnämnden beslöt den 26.08 § 57 att utannonsera befattning som närvårdare dagtid 78,43% av heltid. Befattningen är tillsvidare, i periodarbete med schemalagd arbetstid - dagar, kvällar och helger. Vid behov görs även hembesök ute i kommunen. Sökanden bör vara behörig närvårdare, registrerad i Valvira eller med en ansökan under behandling hos Valvira.

En 4 månaders prøvotid tillämpas. Lön enligt kollektivavtal. Ansökan sändes till omsorgsnämnden 22730 Kökar alt camilla.enberg@kokar.ax
Sista ansökningsdag: 10.09 2021

Två ansökningar har inkommit inom ansökningstid

De sökanden presenteras i bilaga 3.

Omsorgschefens förslag:

Sjukskötare N.N anställs som vårdare fr.o.m. 16.9.2021 tillsvidare. I och med att närvårdare är en skyddad yrkesbeteckning så kan dock sjukskötare inte kalla sig närvårdare. N.N är för övrigt formellt behörig för att utföra alla arbetsuppgifter som en närvårdare gör. Ärendet justeras omedelbart.

Beslut: Beslut enligt förslag. Ärendet justeras omedelbart.

§ 71 Mötet avslutas klockan: 16.48

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE OCH BESVÄRSANVISNING

BESVÄRSFÖRBUD

Vad förbudet grundar sig på	Eftersom nedan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet, kan enligt § 112 kommunallagen rättelseyrkande inte framställas eller kommunalbesvär anföras över beslutet Paragrafer: §§ 64,65,66,68,69,71
	Besvär kan inte anföras över nedan nämnda beslut, eftersom skriftligt rättelseyrkande enligt § 110 kommunallagen kan framställas över beslutet (se instruktioner nedan under rättelseyrkanden) Paragrafer: §§ 67,70
	Enligt § 15 Förvaltningsprocesslagen/annan lagstiftning kan besvär inte anföras över nämnda nedan beslut Paragrafer och grund för besvärsförbudet:

ANVISNING FÖR RÄTTELSEYRKANDE

Myndighet till vilken rättelseyrkande kan framställas, samt tid för yrkande av rättelse	Den som är missnöjd med ovan nämnda beslut kan framställa ett skriftligt rättelseyrkande. Skriftligt rättelseyrkande får framställas av den som ett beslut avser eller den vars rätt, skyldighet eller fördel direkt påverkas av beslutet (part) samt av kommunmedlemmar. Myndighet hos vilken rättelse yrkas: Kökar kommun Omsorgsnämnden i Kökar 22730 Kökar Paragrafer §§ Yrkandet skall framställas inom 14 dagar från delfåendet av beslutet. En part anses ha fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den dag protokollet lagts fram offentligt. I vartdera fallet räknas inte framlägnings- eller delgivningsdagen i besvärstiden.
Rättelseyrkandets innehåll	Av rättelseyrkandet skall framgå yrkandet och vad det grundar sig på. Yrkandet skall undertecknas av den som framställer det.

Besvärsmyndighet och besvärstid	<p>I nedan nämnda beslut kan ändring sökas skriftligt genom besvär. Ändring i beslut med anledning rättelseyrkanden kan sökas genom kommunalbesvär endast av den som framställt rättelseyrkandet. Om beslutet har ändrats med anledning av rättelseyrkandet, kan ändring i beslutet sökas genom kommunalbesvär också av en som är part eller kommunmedlem. Ett beslut får överklagas genom kommunalbesvär på den grunden att</p> <ol style="list-style-type: none">1. beslutet tillkommit i felaktig ordning,2. den myndighet som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller3. beslutet annars strider mot lag. <p>Besvärsmyndighet är Ålands förvaltningsdomstol PB 31 22101 Mariehamn</p> <p>Paragrafer:</p> <p>Besvärstid: 30 dagar från delfåendet av beslutet.</p> <p>En part anses ha fått del av beslutet sju dagar efter dagen då brevet avsändes, om inte något annat påvisas. En kommunmedlem anses ha fått del av beslutet den dag protokollet lagts fram offentligt.</p>
--	---

FÖRVALTNINGSBESVÄR

Besvärsmyndighet och besvärstid	<p>Besvärsmyndighet är Ålands förvaltningsdomstol PB 31 22101 Mariehamn</p> <p>Paragrafer:</p> <p>Besvärstid: 30 dagar från delfåendet av beslutet.</p>
--	---

BESVÄRSSKRIFT

<p>Besvärsskrift</p> <p>I besvärsskriften skall anges</p> <ul style="list-style-type: none">- ändringssökandes namn, yrke, boningsort och adress- vilket beslut som överklagas- vilka ändringar som yrkas i beslutet- motiveringar till att beslutet bör ändras <p>Besvärsskriften skall undertecknas av ändringssökande själv eller av den som författat skriften. Om endast den som författat besvärsskriften undertecknar den, skall också yrke, boningsort och postadress anges.</p> <p>Till besvärsskriften skall fogas det beslut som överklagas, i original eller som officiellt bestyrkt kopia, och intyg om den dag från vilken besvärstiden skall räknas.</p>
<p>Inlämnande av besvärshandlingar</p> <p>Besvärshandlingar skall inlämnas till besvärsmyndigheten för besvärstidens utgång. Besvärshandlingar kan även sändas med post eller genom bud, men i så fall på avsändarens eget ansvar. Handlingarna skall lämnas till posten i så god tid att de kommer fram innan besvärstiden går ut. Enligt lagen om domstolsavgifter kan domstolen ta ut en avgift för inlämnande av besvär. Kontakta respektive domstol för mer information.</p>